

Sociale innovatie via de coöperatie

Waar beursgenoteerde banken vorig jaar een voor een omvielen, daar bleven coöperatieve banken als de Rabobank overeind. Maar, het aloude coöperatiemodel blijkt niet alleen in Nederland of in de banksector crisisbestendig. Na de ervaren ellende van de invloed van de aandeelhouder, keren mensen zich tot het lidmaatschap van coöperatieve samenwerkingsverbanden.

Het gratis dagblad De Pers opende op donderdag 8 januari jl. met 'Het jaar van de coöperatie' en interviewde de Vlaamse sociologe en onderzoeker dr. Caroline Gijselinckx (zie foto) van de Universiteit Leuven. Gijselinckx is co-auteur van een aantal rapporten waarin coöperaties in een aantal landen werden onderzocht. Zo analyseerde zij het wel en wee van de financiële coöperaties Rabobank, Group ARCO en Cera (België), The Co-Operative Group (VK) en Le Crédit Coopératif (Frankrijk). Onder druk van de markt bleken coöperaties niettemin in staat om te transformeren en toch vast te houden aan hun coöperatieve identiteit.

Zekerheid zoeken

Gijselinckx's rapport verscheen in 2007. In 2009 blijkt dat het aloude model van de coöperatie - de eerste ontstond in 1844 - weer opbloeit. "Veel coöperaties ontstaan na financiële crises, omdat mensen zekerheid zoeken bij elkaar," stelt Gijselinckx in De Pers en voegt daaraan toe dat veel coöperaties uit nood geboren werden. Bovendien staan de leden dichtbij de besluitvorming en hebben ze zo zicht op wat er gebeurt.

In 1994 nam Akzo Nobel het initiatief om, samen met een tiental Gelderse bedrijven, de Coöperatie Werk & Vakmanschap op te richten. Werk & Vakmanschap is ontstaan vanuit de vraag van ondernemers naar goede technische vakmensen. De coöperatie werft, selecteert en schoolt technisch personeel, detacheert ze bij de lidbedrijven, neemt ze weer terug in tijden dat het minder gaat en schoolt ze desgewenst om.

Ook Werk en Vakmanschap werd geboren uit nood: zelfs een bedrijf met de grootte van Akzo Nobel moest constateren dat ze het probleem van technische vakmensen niet alleen kon oplossen. Het werkgeversrisico werd van de individuele bedrijven overgeheveld naar de coöperatie die ook als jobcoach en loopbaanbegeleider optreedt.

ZZP-er

De coöperatieve samenwerking lijkt ook een bruikbaar voorbeeld te zijn voor het groeiend aantal ZZP-ers in Nederland. Zo berichtte socialeinnovatie.nu vorig jaar over de groei van Het Kennisknooppunt (KKP), een vereniging van zelfstandige professionals in de zakelijke dienstverlening. Hier is weliswaar geen sprake van een coöperatie in de zin van gedeeld economisch eigendom, maar KKP doet inmiddels meer dan louter ontmoetingen organiseren. Zo gebruikt het netwerk de online tool Protégé, dat de competenties van de leden in het netwerk zichtbaar in kaart brengt en de onderlinge verbindingen laat zien.

Het weer in zwang raken van de coöperatie, die in economisch florissantere tijden vaak te lijden heeft onder een stoffig imago, is volgens Gijselinckx te danken aan het feit dat ze gezien worden als 'overzichtelijk alternatief.' Leden zien wat er met hun geld gebeurt, en juist hierop is men het zicht volledig kwijtgeraakt.

Toekomst

Niet alleen coöperatieve banken als de Rabobank doen het goed, dat geldt ook voor een coöperatieve verzekeraar als Univé of de megafusie tussen 's lands grootste zuivelcoöperaties Friesland Foods en Campina. En in zijn afscheidsessay als voorzitter van de Nationaal Coöperatieve Raad (NCR) pleitte de Wageningse hoogleraar Gert van Dijk

vorig jaar voor het belang van het democratisch toezicht dat coöperaties eigen is. Coöperatieve ondernemingen, zo stelt Van Dijk in zijn publicatie 'Democratie en de grote Economie', behoren tot de laatste grote ondernemingen die nog helemaal in Nederlandse handen zijn.

Caroline Gijselinckx ziet de toekomst voor het coöperatieve model in 2009 zonnig in en spreekt zelfs van 'het jaar van de coöperatie'. Zij ziet een herwaardering van coöperatief ondernemen als hefboom om gemeenschappelijke problemen door samenwerking op te lossen. Het wachten is echter vooral op nieuwe vormen van coöperatieve samenwerking in sectoren en in business modellen die hun oorsprong elders hebben dan in de traditionele land- en tuinbouwroots waar Rabo en Friesland/Campina uiteindelijk vandaan komen. Interessant in dit kader is een uitspraak die de Amerikaanse staat Vermont vorig jaar deed. Vermont maakt het sinds kort in haar wetgeving mogelijk dat online sociale netwerken met een gezamenlijk commercieel doel officieel als onderneming gekenmerkt kunnen worden. Wellicht dus dat Web 2.0 commerciële samenwerkingsvormen gaan leiden tot de Coöperatie 2.0.